

**TURUN
YLIOPISTO**

Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä

ROKL0724-
kandidaatintutkielma

Laatijat:
Pihko Henna
Mäkilä Elmiina

27.4.2026
Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: ROKL0724 - Kandidaatintutkielma

Tekijät: Henna Pihko ja Elmiina Mäkilä

Otsikko: Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetusikäisten vertaisryhmissä

Ohjaajat: Yliopistonlehtori Johanna Kortessalo-Ainasoja

Sivumäärä: 29 sivua

Päivämäärä: 27.4.2026

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten hiljaista kiusaamista voidaan tunnistaa esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä sekä syventää ymmärrystä sen ilmenemismuodoista ja ehkäisemisestä ammattilaisten näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti hiljaista kiusaamista, joka sijoittuu psyykkiseen sekä epäsuoraan kiusaamiseen. Näillä viitataan vaikeasti havaittaviin ilmenemismuotoihin, kuten ulkopuolelle jättämiseen, sivuuttamiseen ja sosiaaliseen eristämiseen.

Aiemmat tutkimukset aiheesta ovat painottuneet koulumaailmaan sekä näkyviin ja helposti havaittaviin kiusaamisen muotoihin, minkä vuoksi hiljaisen kiusaamisen tarkastelu esiopetuksen kontekstissa on perusteltua. Aiemman tutkimuksen mukaan hiljainen kiusaaminen on vaikeasti havaittava ilmiö ja se voi jatkua huomaamattomana pitkään.

Tutkimus toteutettiin laadullisena kyselytutkimuksena, ja siihen osallistui erään satakuntalaisen kaupungin esiopetusyksiköiden henkilöstö. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella ajalla 23.2.–28.2.2026. Tarkoituksena oli laadullisen lähestymistavan periaatteiden mukaisesti tuoda esiin vastaajien henkilökohtaisia kokemuksia sekä näkemyksiä aiheesta. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla siten, että vastaajien kokemuksia ja näkemyksiä teemoitettiin.

Tulosten mukaan hiljainen kiusaaminen oli kaupungin esiopetuksen henkilöstölle ilmiönä pääosin tuttu ja sitä esiintyy melko yleisesti vertaisryhmissä. Kuitenkin yli puolet vastaajista koki sen tunnistamisen melko haastavana, mikä vahvisti aiemman tutkimuksen havaintoja ilmiön vaikeasta havaittavuudesta. Lähes kaikki vastaajat kiinnittivät huomiota erityisesti ulkopuolelle jättämiseen keskeisenä ilmenemismuotona, ja havainnointi koettiin helpommaksi vapaassa leikissä sisätiloissa kuin ohjatuissa tilanteissa. Avoimissa vastauksissa kuvattiin lisäksi henkilöstön kokemuksia, tulkintoja sekä käytännön toimintatapoja tilanteissa, joissa hiljaista kiusaamista havaitaan.

Tutkimus lisää ymmärrystä hiljaisen kiusaamisen tunnistamisesta ja tekee näkyväksi vaikeasti havaittavan ilmiön. Se korostaa ennaltaehkäisevän työn merkitystä esiopetuksessa sekä tuo ilmi konkreettisia tilanteita, joihin on tärkeää kiinnittää huomiota.

Avainsanat: esiopetusikäiset lapset, hiljainen kiusaaminen, sosioemotionaalinen kehitys

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Tutkimuksellinen viitekehys	6
2.1	Kiusaamisilmiön määrittely	6
2.2	Hiljainen kiusaaminen esiopetusikäisten vertaisryhmissä	7
2.3	Sosioemotionaalinen kehitys esiopetusiässä	8
2.4	Aikuisen rooli ja vastuu hiljaisen kiusaamisen tunnistamisessa	11
3	Tutkimuksen toteuttaminen	13
3.1	Tutkimuskysymykset	13
3.2	Tutkimusmenetelmä	13
3.3	Tutkimusaineiston keruu	14
3.4	Tutkimusaineiston käsittely	15
3.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	15
4	Tulokset	17
4.1	Hiljaisen kiusaamisen tuttuus ja koettu yleisyys	17
4.2	Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetuksessa	19
4.3	Keinot hiljaisen kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen	20
5	Pohdinta	23
	Viittaukset	27
	Liitteet	29

1 Johdanto

Esiopetusiässä lapsi on vertaisryhmässä, joka on merkittävässä nivelvaiheessa varhaiskasvatuksen ja koulun välillä. Tässä vaiheessa vertaissuhteiden merkitys korostuu, ystävyys-suhteita muodostetaan ja sosiaalisia taitoja harjoitellaan. Samalla yhdessä leikkiminen ja kokeminen vahvistavat lasten toimijuutta ja monia tärkeitä taitoja. Valitettavasti kaikki kokemukset eivät ole positiivisia, sillä erilaiset ystävyys-suhteiden haasteet ja kiusaaminen ovat osa jo pienten lasten elämää (Laaksonen, 2022.)

Kiusaaminen on ilmiö, joka kytkeytyy lasten sosiaalisiin asemiin, ryhmädynamiikkaan ja vertaisryhmän sisäisiin valtasuhteisiin. Kiusaamistilanteissa vuorovaikutus perustuu usein sosiaalisen vallan käyttöön, joka voi ilmetä avoimina aggressiivisina tekoina, mutta myös hienovaraisemmin ja epäsuorasti toistuvana torjuntana, ryhmän ulkopuolelle jättämisenä tai sosiaalisten normien rikkomisena (Perren, 2000.) Aiemmat tutkimukset aiheesta ovat painottuneet koulumaailmaan ja erityisesti näkyviin ja helposti havaittaviin kiusaamisen muotoihin, kuten fyysiseen ja sanalliseen kiusaamiseen, minkä vuoksi hiljaiset, epäsuorat ja tulkinnanvaraiset kiusaamisen muodot ovat jääneet vähemmälle huomiolle (Kirves & Stoor-Grenner, 2010).

Hiljainen kiusaaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmässä voi ilmetä monin eri tavoin, kuten leikeistä poissulkemisena, katsekontaktin välttelynä, toisen tahallisesti ohittamisena jonotustilanteissa, leikin roolien manipulointina tai nonverbaalisina signaaleina kuten huokailuna, kuiskaamisena tai selin kääntymisenä (Höistad 2003). Hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen tarkastelu on tärkeää, sillä sen huomaamattomuuden vuoksi kiusaaminen voi jatkua pitkään ilman aikuisen puuttumista ja vaikuttaa huomattavasti lapsen osallisuuden kokemukseen, hyvinvointiin ja sosioemotionaaliseen kehitykseen jo varhaisessa vaiheessa (Höistad, 2003; Laaksonen, 2022). Ilmiön tunnistaminen edellyttää sensitiivistä havainnointia sekä syvällistä ymmärrystä lasten välisestä vuorovaikutuksesta (Perren 2000).

Varhaislapsuudessa kiusaaminen kietoutuu tiiviisti lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen, joka on esiopetusikäisillä vielä keskeneräinen. Erityisesti itsesäätelytaidot ovat kehitysvaiheessa eli kyky tunnistaa, käsitellä ja säädellä omia tunteita sekä niistä aiheutuvia reaktioita (Koivuniemi, 2021.) Puutteet tunteiden säätelyssä, kuten turhautuminen, epävarmuus tai vaikeus ilmaista omaa tahtoa voivat johtaa konflikteihin ja haastaviin

vuorovaikutustilanteisiin vertaisryhmässä (Koivuniemi, 2020). Itsesäätely on opittava ja yksilöllisesti kehittyvä taito, jonka omaksuminen edellyttää aikuisen ohjausta, toistoa sekä kognitiivisia valmiuksia, kuten kielellisten ohjeiden ymmärtämistä (Aro, 2011).

Tämä tutkimus selvittää, miten hiljaista kiusaamista voidaan tunnistaa esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä. Tutkimuksessa satakuntalaisen kaupungin esiopetusyksiköiden henkilöstö vastaa, millaisin ilmenemismuodoin hiljainen kiusaaminen näyttäytyy ja miten sitä voidaan tunnistaa arjen tilanteissa. Tutkimusaineisto on hankittu kyselyn avulla aikavälillä 23.2.–28.2.2026. Tutkimuksen tavoitteena on syventää ymmärrystä hiljaisen kiusaamisen ilmenemismuodoista sekä tarkastella ammattilaisten kokemuksia sen ehkäisemisestä ja tunnistamisesta esiopetuksen vertaisryhmässä.

2 Tutkimuksellinen viitekehys

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksellista viitekehystä, joka rakentuu kiusaamisilmiön keskeisten käsitteiden määrittelystä sekä aiemmasta tutkimustiedosta lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta. Viitekehys käsittelee erityisesti hiljaista kiusaamista esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä. Keskeisiä käsitteitä ovat esiopetusikäisten lasten kiusaaminen ja sen eri muodot sekä hiljainen kiusaaminen psyykkisenä ja epäsuorana vallankäytön muotona. Lisäksi tarkastellaan sosioemotionaalisen kehityksen merkitystä, kiusaamisen tunnistamisen erityispiirteitä varhaiskasvatuksen kontekstissa sekä aikuisen havainnoinnin ja pedagogisen sensitiivisyyden roolia. Viitekehys jäsentää, miten hiljainen kiusaaminen ilmenee varhaislapsuudessa ryhmädynamiikan näkökulmasta ja luo perustan tutkimukselle tarkastelemalla aikuisen roolia kiusaamisen tunnistamisessa, ennaltaehkäisyssä ja siihen puuttumisessa.

2.1 Kiusaamisilmiön määrittely

Kiusaaminen on ilmiö, jolle ei ole olemassa täysin yksiselitteistä määritelmää.

Kiusaamistutkimuksessa keskeisessä asemassa on määritelmä, jonka mukaan kiusaamisesta on kyse silloin, kun yksilö joutuu toistuvasti yhden tai useamman henkilön negatiivisten tekojen kohteeksi (Olweus, 1992). Tekojen tarkoituksena on aiheuttaa toiselle fyysistä tai psyykkistä pahaa oloa, ja niihin liittyy usein osapuolten välinen epätasapaino vallankäytössä. Kiusaaminen voi ilmetä esimerkiksi sanallisena, fyysisenä tai epäsuorana toimintana, kuten ilmeinä, eleinä tai ryhmästä poissulkemisena (Salmivalli, 2010).

Edellä mainitun määritelmän soveltaminen esiopetuksen kontekstiin on kuitenkin osin haasteellista. Esiopetusikäisten lasten toiminta on usein tilannesidonnaista ja impulsiivista, mikä vaikeuttaa tahallisuuden ja toistuvuuden arviointia (Repo, 2015). Lisäksi lasten kyky tunnistaa ja sanallistaa sosiaalisia tilanteita ja niiden merkityksiä on vasta kehittymässä, minkä vuoksi kiusaamisen tunnistaminen ei voi perustua yksinomaan lasten omiin kokemuksiin tai kertomuksiin (Haapsalo ym., 2020).

Suomessa kiusaamista on tutkittu pääasiassa kouluympäristössä, kun taas varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kontekstissa tutkimusta on tehty huomattavasti vähemmän (Kirves & Stoor-Grenner, 2010). Aiemman tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa tapahtuva kiusaaminen

muistuttaa monilta osin koulukiusaamista, mutta se ilmenee usein hienovaraisempina ja vaikeammin havaittavina vallankäytön muotoina (Haapsalo ym., 2020). Keskeisiä piirteitä ovat osapuolten välinen epätasainen vallanjako, toiminnan toistuvuus sekä tietoisuus toisen lapsen asemasta vertaisryhmässä. Vallankäyttö voi ilmetä esimerkiksi leikin sääntöjen määrittelynä, toisten lasten sivuuttamisena tai ryhmän ulkopuolelle jättämisenä (Repo, 2015).

Kiusaamisen määrittelyssä korostettu toistuvuuden käsite on herättänyt myös kriittistä tarkastelua. On esitetty, että kielteisen toiminnan keston ja toistuvuuden määrittely on usein tulkinnanvaraista (Hamarus, 2008). Yksittäiset negatiiviset teot eivät vielä täytä kiusaamisen kriteerejä, vaan toiminnan tulee olla systemaattista ja kohdistua samaan henkilöön (Höistad, 2003). Toisaalta on tuotu esiin, että kiusaamiseen liittyvä vallankäyttö ja alistaminen voivat synnyttää kiusatulle pelon toiminnan jatkumisesta jo muutamienkin kielteisten kokemusten seurauksena (Hamarus, 2008). Tämä näkökulma on erityisen merkityksellinen esiopetusikäisten lasten kohdalla, sillä varhaiset kiusaamiskokemukset voivat ilmetä myöhemmin esimerkiksi kouluun sopeutumisen haasteina (Repo 2015).

Kiusaamiskokemuksilla voi olla lapselle merkittäviä kielteisiä seurauksia, kuten pelon, häpeän, yksinäisyyden ja surun tunteita, jotka voivat heikentää lapsen sosioemotionaalista kehitystä ja turvallisuuden kokemusta (Haapsalo ym. 2020). Tämän vuoksi kiusaamisen varhainen tunnistaminen ja siihen puuttuminen varhaisessa lapsuudessa on merkittävää.

2.2 Hiljainen kiusaaminen esiopetusikäisten vertaisryhmissä

Kiusaaminen voi ilmetä monin eri tavoin. Kiusaaminen on jaoteltu suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Suora kiusaaminen on näkyvää ja avoimesti aggressiivista toimintaa, kuten lyömistä, potkimista, uhkailua tai nimittelyä. Epäsuora kiusaaminen puolestaan ilmenee hienovaraisempina tekoina, kuten selän takana puhumisena, manipulointina tai toisten lasten tarkoituksellisena ryhmän ulkopuolelle jättämisenä (Salmivalli, 1998).

Kiusaaminen on myös luokiteltu fyysiseen, sanalliseen ja psyykkiseen kiusaamiseen (Höistad, 2003). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti hiljaista kiusaamista, joka sijoittuu psyykkiseen sekä epäsuoraan kiusaamiseen. Hiljainen kiusaaminen on esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä yleisin, mutta vaikeasti havaittavin kiusaamisen muoto (Höistad, 2003).

Hiljainen kiusaaminen voi ilmetä esimerkiksi toistuvana sivuuttamisena, syrjimisenä, sanattomina katseina ja eleinä, vaikenemisena sekä leikkiin osallistumisen rajoittamisena (Höistad, 2003). Kiusatun lapsen seura voi olla hyväksyttyä vain tilanteissa, joissa muita vaihtoehtoja ei ole, kuten aikuisen ohjaamana tai toisten lasten poissa ollessa (Hamarus, 2008). Tällaiset tilanteet eivät useinkaan sisällä näkyvää aggressiota, minkä vuoksi ne voivat jäädä aikuisilta huomaamatta tai tulla tulkituiksi lasten välisenä tavanomaisena vuorovaikutuksena (Höistad, 2003).

Hiljainen kiusaaminen on erityisen haastavaa tunnistaa, koska se tapahtuu usein aikuisten läsnä ollessa ilman selkeitä sääntörikkomuksia tai fyysisiä jälkiä. Esiopetusikäiset lapset eivät välttämättä osaa sanallistaa kokemuksiaan tai tunnistaa tilanteita kiusaamiseksi, mikä korostaa aikuisen havainnoinnin ja pedagogisen sensitiivisyyden merkitystä. Kiusaamisen tunnistaminen edellyttää ymmärrystä lasten välisestä ryhmädynamiikasta, vertaisrooleista ja vallankäytön muodoista (Haapsalo ym., 2020).

Fyysinen kiusaaminen tarkoittaa ruumiillista väkivaltaa, kuten lyömistä, potkimista tai nipistelyä, ja se on usein helpoimmin havaittavissa (Höistad, 2003). Sanallinen kiusaaminen ilmenee esimerkiksi nimittelynä, haukkumisena tai uhkailuna, ja se on yleensä helpommin tunnistettavaa kuin hiljainen kiusaaminen. Tästä huolimatta tutkimusten mukaan juuri hiljainen, psyykinen kiusaaminen on yleisin kiusaamisen muoto ja samalla vaikein tunnistaa (Hamarus, 2008).

Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä edellyttää aikuisilta systemaattista havainnointia, sensitiivistä vuorovaikutusta sekä tietoisuutta siitä, miten kiusaaminen voi ilmetä ilman näkyviä tekoja (Perren, 2000). Varhainen tunnistaminen mahdollistaa oikea-aikaisen tuen ja edistää lasten hyvinvointia sekä turvallista ryhmässä toimimista (Kirves & Stoor-Grenner, 2010).

2.3 Sosioemotionaalinen kehitys esiopetusiässä

Opetushallituksen (2014) mukaan esiopetus on osa varhaiskasvatusta, joka on maksutonta opetusta, jota lapset saavat oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Esiopetuksessa lapsi saa mahdollisuuksia kokeilla, innostua ja oppia uutta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia sosiaalisten taitojen vahvistamiseen ja monipuolisen vuorovaikutuksen harjoitteluun. Esiopetuksen

tavoitteena on edistää lapsen kasvu-, kehitys ja oppimisedellytyksiä kodin ja huoltajien välisessä yhteistyössä. Esiopetus pyrkii vahvistamaan lapsen minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetuksen toiminnassa leikki on vahvasti läsnä ja käytössä on varhaiskasvatukseen soveltuva pedagogiikka. Lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon opetusta järjestettäessä.

Esiopetuksesta on säädetty perusopetuslaissa ja sen mukaan esiopetuksen tavoitteena on tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa lapsille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden verran ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia, sitä tulee toteuttaa esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetus on tavoitteellista toimintaa, jonka opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan (Opetushallitus, 2014.)

Sosioemotionaalinen kehitys tarkoittaa lapsen jatkuvasti kehittyvää kykyä ymmärtää ja säädellä omia tunteitaan sekä käyttäytymistään. Lapsen tunteiden säätelykyky alkaa kehittyä jo vauvana turvallisen hoivaajan aktiivisella tuella (MLL, 2025.) Turvallinen kiintymyssuhde on tärkeä tuki lapsen emotionoiden tunnistamisessa. Se edistää tunteiden säätelyn kehittymistä sekä vahvistaa lapsen luottamusta sekä itseän että muihin ihmisiin (Keltikangas-Järvinen, 2011). Vastaanottavaiset ja turvalliset vuorovaikutussuhteet sekä kehitystä tukeva arki ennustavat parempaa hyvinvointia ja oppimista myöhemmässä elämässä (Doyle, 2017). Hiljaisen kiusaamisen ymmärtämisessä sosioemotionaalisen kehityksen tarkastelu on keskeistä, sillä lapsen kyky säädellä tunteitaan ja tulkita sosiaalisia tilanteita vaikuttaa siihen, miten kiusaaminen ilmenee ja miten sitä voidaan tunnistaa.

Itsesäätelyn määrittelemisen yksiselitteisesti ei ole mahdollista, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan ihmisen kykyä säädellä tunteita, käyttäytymistä ja kognitiivista toimintaansa (Aro, 2011). Itsesäätelytaitojen kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja niiden pohja rakentuu lapsuuden ensimmäisen viiden vuoden aikana (Sainio, 2020). Nämä ovat itsesäätelyn kehitykselle merkityksellisimmät ikävuodet (Housman, 2017). Itsesäätelyn kehitys etenee vaiheittain ja on tiiviisti vuorovaikutuksessa lapsen biologisen kypsytymisen ja ympäristön tarjoaman tuen kanssa.

Alle vuoden ikäisen lapsen tunteiden ja käyttäytymisen säätely ilmenee kyvyssä rauhoittua ja hakeutua sopivaan uni-valverytmiin sekä etsiä uusia virikkeitä aktivoidakseen itseään. (Aro, 2011). Lapsi oppii varhain tunnistamaan tunteita ilmeistä, eleistä, äänensävyistä sekä mukauttamaan käyttäytymistään hoivaavan aikuisen reaktioiden perusteella. Itsesäätelyn kannalta keskeiset varhaiset kognitiiviset taidot kehittyvät jo huomattavasti ensimmäisen vuoden aikana (Aro, 2011). Kognitiiviset taidot tarkoittavat aivojen kykyä ajatella, oppia ja muistaa (Oakley, 2004)

1–3-vuotiaan lapsen itsesäätelytaitojen kehittymistä edistää ikäkaudelle tyypillinen vahva kiinnostus ympäristöä kohtaan (Aro, 2011). Taaperoikäisen lapsen kognitiivisten taitojen kehitys mahdollistaa aikaisempaa tavoitteellisemman toiminnan. Tästä huolimatta itsesäätelykyky on kehittymätön, jolloin lapsella ei ole valmiuksia sopeutua äkillisiin muutoksiin, kuten tilanteisiin, joissa toinen lapsi vie lelun kädestä (Veijalainen, 2017.)

3–5-vuotiaan lapsen itsesäätely on kehitysvaiheessa, jossa toiminta on vielä osittain ulkoisesti ohjautunutta ja edellyttää aikuisen tukea. Tässä ikävaiheessa lapsi oppii vähitellen tunnistamaan ja nimeämään omia tunteitaan. Lapsen kyky odottaa ilman aikuisen jatkuvaa läsnäoloa kehittyä, vaikka ajallisesti ne ovat lyhyitä hetkiä. Kehityksen ansiosta lapsi siirtyy vähitellen kohti sisäistä säätelyä, jossa toiminnan ohjaus perustuu yhä enemmän lapsen omiin kognitiivisiin ja emotionaalisiin valmiuksiin (Montroy ym., 2016.)

Esiopetusikä on merkittävä kehitysvaihe, jolloin lapsen tunne- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät nopeasti. Lapsi kykenee säätelmään omaa käyttäytymistään ilman aikuisen jatkuvaa tukea sekä siirtyy ulkoisesta säätelystä kohti sisäistä säätelyä. Samalla kognitiivinen toiminta muuttuu tavoitteellisemmaksi ja lapsen kiinnostus kohdistuu tekemisen lisäksi myös sen lopputulokseen. Esiopetusikäinen lapsi saavuttaa kehitysvaiheen, jossa älyllisten haasteiden ratkaiseminen itsessään riittää tuottamaan tyydytystä, eikä saavutusten jakaminen aikuisen kanssa ole enää välttämätöntä (Aro 2011.) Esiopetuksessa lapsilta vaaditaan itsesäätelykykyä esimerkiksi siirtymätilanteissa. Esiopetuspäivän aikana on jatkuvasti tilanteita, joissa lapselta vaaditaan itsesäätelykykyä. (Sainio 2020). Esiopetuksessa harjoitellaan keskeisiä kouluvalmiuksia, jolloin korostuu kyky säädellä omaa käyttäytymistä (Eisenberg, 2010).

2.4 Aikuisen rooli ja vastuu hiljaisen kiusaamisen tunnistamisessa

Hiljaisen kiusaamisen kietoutuminen arjen vuorovaikutustilanteisiin selittää, miksi aikuisen rooli havainnoijana, tulkitsijana, sekä turvallisen ilmapiirin rakentajana on erityisen keskeinen. Aikuisella on vastuu tunnistaa kiusaamisen eri muodot (Shaw ym., 2019).

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa kiusaamista tarkastellaan turvallisen oppimisympäristön näkökulmasta, ja määrittely pohjautuu kiusaamisen keskeisiin teoreettisiin lähtökohtiin.

Perusopetuslain mukaan kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaamiseksi jokaisessa esiopetusryhmässä tulee laatia kirjallinen suunnitelma, jossa kuvataan toimintatavat kiusaamistilanteissa sekä ennaltaehkäisevät toimenpiteet (Repo, 2015.)

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014) korostetaan, että henkilöstölle tulee tarjota tietoa kiusaamisen erilaisista ilmenemismuodoista ja niiden ehkäisystä, mikä edellyttää esiopetuksen järjestäjältä mahdollisuutta täydennyskoulutukseen.

Aikuisen rooli on sekä ennaltaehkäisevä että korjaava (van Aalst ym., 2022.) Kiusaamisen ennaltaehkäisyä voidaan tarkastella lasten, että kasvattajien näkökulmista. Lasten näkökulmasta keskeistä on yhteisten sääntöjen ja toimintatapojen rakentaminen sekä kiusaamiseen ja koskemattomuuteen liittyvien oikeuksien huolellinen käsittely.

Ristiriitatilanteet tulee selvittää huolellisesti kuunnellen jokaista osapuolta. Ennaltaehkäisyä tukee myös pienryhmätoiminta, joka mahdollistaa paremman havainnoinnin ja rauhallisemman toimintaympäristön (Repo, 2015.) Kasvattajien näkökulmasta ennaltaehkäisy korostuu läsnäolona ja osallistumalla esimerkiksi leikkeihin. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen aikuiseen, jolle voi kertoa kokemuksistaan (Sainio ym., 2024). Tämä toteutuu, kun ryhmään luodaan luottamuksellinen ilmapiiri, jossa lapsia kohdellaan tasavertaisesti ja kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa vahvistetaan (Repo, 2015).

Vertaisryhmässä opittavat kaveritaidot ovat osa kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja tukevat lapsen myönteistä ja tasapainoista kehitystä. Kaveritaitoharjoitteiden tavoitteena on tukea koko ryhmän toimintaa, mutta myös vahvistaa yksilöllisiä tarpeita. Niitä harjoitellaan esiopetuksen arjessa päivittäin vuorovaikutustilanteissa ja pedagogisesti ohjatussa toiminnassa (Laaksonen, 2022.)

Mikäli kiusaamista ilmenee ennaltaehkäisevistä toimista huolimatta, siihen on puututtava välittömästi. Pienten lasten kohdalla kiusaamistilanteisiin puuttuminen on aina laajempi

prosessi kuin vain sen hetkiseen tilanteeseen reagoiti. Tilanteeseen puuttuessa on tärkeää ensin rauhoittaa tilanne ja kuunnella tasapuolisesti jokaista osapuolta (Repo, 2015.)
Konkreettisia menettelytapoja lapsen itse kertoessa kiusaamistilanteesta on uskoa häntä, pysyä rauhallisena ja kuunnella, antaa tunnustusta uskalluksesta kertoa, selvittää tapahtunut lisäkysymyksillä ja vapauttaa lapsi mahdollisesta tilanteen aiheuttamasta syyllisyyden tunteesta (Hamarus, 2008).

3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä luvussa esitellään tutkimuskysymykset sekä tutkimusmenetelmä. Luvussa kuvataan myös, kuinka tutkimusprosessi eteni, miten tutkimusaineisto kerättiin sekä kuinka saatu aineisto päätettiin käsitellä. Luvussa käydään läpi myös tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten hiljaista kiusaamista voidaan tunnistaa esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä sekä syventää ymmärrystä sen ilmenemismuodoista ja ehkäisemisestä ammattilaisten näkökulmasta. Tämä tutkimus auttaa tekemään näkyväksi ilmiön, joka on vaikeasti havaittava. Tutkimus lisää tietoisuutta hiljaisen kiusaamisen tunnistamisesta esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä ja se tuo ilmi kokemuksia sekä konkreettisia tilanteita, joihin on merkittävää kiinnittää huomiota. Tutkimus perustui kahden tutkimuskysymyksen pohjalta, jotka olivat:

1. Miten hiljaista kiusaamista voidaan tunnistaa esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä?
2. Millaisia keinoja esiopetuksen henkilöstöllä on puuttua ja ehkäistä hiljaista kiusaamista?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena kyselytutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata ilmiöitä, ymmärtää toimintaa sekä tuottaa teoreettisesti tulkintoja tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa pyrittiin tuomaan esiin vastaajien henkilökohtaisia kokemuksia sekä näkemyksiä aiheesta laadullisen lähestymistavan mukaisesti (Puusa & Juuti, 2020; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimukseen valittiin laadullinen lähestymistapa, koska hiljainen kiusaaminen on ilmiönä hienovarainen ja tilannesidonnainen, minkä vuoksi sen tarkastelu edellyttää vastaajien kokemuksiin ja tulkintoihin perustuvaa aineistoa. Laadullinen tutkimus antaa ilmiöstä syvällisempää tietoa ja korostaa keskeiseen asemaan tutkijan roolin sekä analyysiprosessin (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Keskeistä on myös, että osallistuvilla on kokemusta ja tietoa tutkittavasta ilmiöstä, jotta aineiston tulokset ovat luotettavia.

Tutkimuksen rakennetta aloitettiin suunnittelemaan lokakuussa 2025, jolloin tehtiin alustava aikataulu toteutukselle sekä tutkimussuunnitelma. Alkuperäisesti suunnitellusta aikataulusta joustettiin, jolloin tutkimuksen teko myös viivästyi. Tutkimuksellisen viitekehyksen teko aloitettiin marras-joulukuussa 2025. Tutkimusaineiston kysymykset luotiin tammi-helmikuun aikana 2026. Kysely lähetettiin vastaajille helmikuussa ja vastausaika kyselyyn oli viikko, jonka jälkeen aloitettiin tulosten analysointi. Tulosten analysoinnin jälkeen pohdintaosio valmistui huhtikuussa 2026. Tutkimusprosessin kesto yhteensä noin 7 kuukautta.

Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto pyrittiin ensimmäisessä vaiheessa järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Analyysillä pyrittiin luomaan selkeyttä aineistoon, jotta voitiin tehdä selkeitä tulkintoja hiljaisen kiusaamisen ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Toisessa vaiheessa aineistosta etsittiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisia teemoja, joita ryhmiteltiin samankaltaisuuksien ja erojen perusteella. Kolmannessa vaiheessa aineisto käsitteellistettiin, jolloin siitä eroteltiin tutkimuksen kannalta oleellinen tieto. Aluksi koottiin tutkimuskysymyksen ympärille sopiva tutkimuksellinen viitekehys, jonka pohjalta muodostettiin kyselylomake. Pohdinta-osiossa arvioitiin, että tukiko kyselylomakkeen avulla kerätty tutkimusaineisto tutkimuksellista viitekehystä (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

3.3 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella 23.2.–28.2.2026 välisenä aikana. Tutkimuslupa toimitettiin erään satakuntalaisen kaupungin varhaiskasvatuspäällikölle, minkä jälkeen kysely (Liite 3) lähetettiin kyseisen kaupungin esiopetusyksikön henkilöstölle. Kysely lähetettiin saatekirjeen (Liite 1) muodossa sähköpostiviestinä, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, aineiston käyttötarkoitus sekä oikeudet osallistumiseen liittyen. Kyseisessä saatekirjeessä Webropol-kyselylomake sekä tietosuojaseloste (Liite 2) oli linkkeinä. Kysely oli suunnattu kaikille kaupungin esiopetuksessa työskenteleville. Esiopetusyksiköitä kaupungissa on viisi, joten tavoitteena oli saada 16 vastausta. Vastaajamäärä jäi hieman tavoitteesta, mikä vaikutti aineiston kattavuuteen. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja se toteutettiin anonymisti. Vastaajien henkilöllisyys ei ollut tunnistettavissa missään tutkimuksen vaiheessa.

Kysely (Liite 3) muodostui monivalintakysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä. Tutkimuskyselyn ensimmäisessä osiossa selvitettiin vastaajan taustatietoja, kuten ammattinimike ja työkokemusvuodet esiopetuksessa. Kyselyn toisen osion alussa oli hiljaisen kiusaamisen määritelmä, jotta jokaisella vastaajalla olisi yhteneväinen käsitys. Tämän jälkeen osio koostui monivalintakysymyksistä, joissa selvitettiin hiljaisen kiusaamisen tuttuus ja koettu yleisyys, sekä sen tunnistaminen esiopetuksessa. Kolmannessa osiossa olivat avoimet kysymykset, joihin vastaajat pääsivät avaamaan omia toimintatapojaan sekä kokemuksiaan hiljaisesta kiusaamisesta.

3.4 Tutkimusaineiston käsittely

Kyselyyn saadut vastaukset tarkistettiin puuttuvien tietojen ja epäloogisuuksien varalta ennen analysoinnin aloittamista. Kysely sisälsi suljettuja monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymysten vastaukset analysoitiin kuvailevasti Webropol-raportin avulla prosentiosuuksia tarkastelemalla. Tutkimuskyselyyn osallistui 11 henkilöä.

Kyselylomakkeessa oli yhteensä yhdeksän kysymystä, joista monivalintakysymyksiin 1–7 oli osallistuessa pakollisia vastata. Avoimiin kysymyksiin 8–9 sai vastata vapaaehtoisesti. Vain yksi osallistuja kymmenestä jätti vastaamatta toiseen avoimista kysymyksistä.

Avoimien kysymyksien vastaukset analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Vastauksia luokiteltiin toistuvien teemojen ja tutkimuksen viitekehukseen yhtenevien vastausten mukaan. Näin saatiin kokonaiskuva esiopetuksen henkilöstön kokemuksista ja käytössä olevista keinoista hiljaisen kiusaamisen ehkäisyyn, tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen.

3.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus toteutettiin vastuullisesti kunnioittaen yleisiä eettisiä periaatteita (Kohonen ym., 2019). Tutkimukselle tehtiin tutkimuslupa-anomus, joka lähetettiin ja hyväksyttiin osallistuvan kaupungin varhaiskasvatuksen johtajan toimesta. Tutkimukseen osallistuville lähetettiin saatekirje, jossa kuvattiin mitä tutkimus käsittelee ja miten siitä saatavia tietoja käsitellään. Osallistuminen oli vapaaehtoista, ja vastaajilla oli mahdollisuus keskeyttää kyselyyn vastaaminen missä tahansa vaiheessa.

Laadullisen tutkimuksen laatuun vaikuttaa tutkimusasetelmaan valittu sopiva kohdejoukko (Puusa & Juuti, 2020). Tämä toteutui, kun tutkimukseen valikoitui vain esiopetuksessa työskenteleviä ammattilaisia. Osallistuneilla oli mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tutkimuksesta tutkimuksen tekijöille ja kyselyn yhteyteen oli liitetty tutkijoiden yhteystiedot, jolloin koko tutkimusprosessi oli laadukas ja läpinäkyvä (Vilka, 2025).

Tutkimuksen luotettavuuteen ja anonymiteetin toteutumiseen vaikuttaa pieni otanta. Tutkimuksessa otannan ollessa suppea ei voida tuloksia yleistää, minkä vuoksi niitä tarkasteltiin kontekstiin sidoksissa olevina. Tutkimusaineisto on kerätty pienessä kaupungissa, mikä kaventaa tutkimusresursseja tehden otannasta suppean. (Tuomi & Sarajärvi, 2018) Myös rajoitteet anonymiteetistä otettiin huomioon tulosten raportoinnissa muun muassa avointen vastausten rajaamisella ja prosentuaalisella ilmaisulla.

Aineiston analyysin toteutti kaksi tutkijaa yhteistyössä. Tulokset perustuivat tutkimuksellisen viitekehyksen aineistoon eivätkä tutkijoiden subjektiivisiin näkemyksiin. Täysi objektiivisuus on kuitenkin mahdotonta, sillä tuloksiin ja pohdintaan vaikuttavat tutkimuksessa tehdyt käsitteelliset ja metodologiset valinnat (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, että osa vastaajista oli tutkijoille entuudestaan tuttuja. Tämä saattaa vaikuttaa esimerkiksi vastausten avoimuuteen sekä koettuun anonymiteettiin.

Tutkimustulokset ovat pääpiirteissään linjassa tutkimuksellisen viitekehyksen kanssa, mikä tukee tulosten uskottavuutta, vaikka aineiston rajallisuus on tärkeää huomioida (Puusa & Juuti, 2020).

Tutkimusprosessissa hyödynnettiin tekoälyä kielenhuollon tukena. Tekoälyn käytöllä voi tehostaa tutkimuksen tekemistä. Sen käyttö on rajattu tekstin akateemiseen muotoiluun, eikä se vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin tai analyysiin (Vilka, 2025).

4 Tulokset

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen keskeiset tulokset, jotka on jäsennelty Webropol-kyselystä saadun aineiston pääteemojen sekä tutkimuskysymysten mukaisesti. Luvussa tarkastellaan sekä monivalintakysymyksiin että avoimiin kysymyksiin annettuja vastauksia.

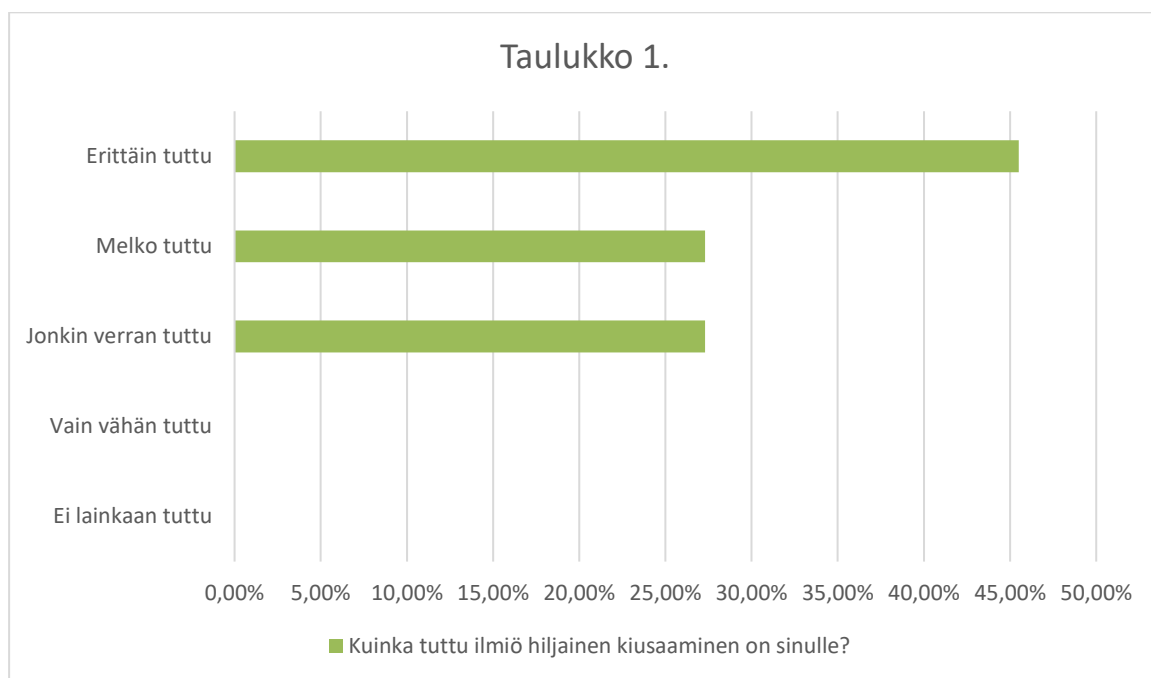
Tulosten perusteella hiljainen kiusaaminen on esiopetuksen henkilöstölle tuttu ilmiö, mutta sen tunnistaminen koetaan haastavaksi. Vastauksissa korostui, että vaikka ilmiö on tunnistettavissa, sen hienovaraiset ilmenemismuodot vaikeuttavat havaitsemista. Tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että henkilöstöllä on keinoja puuttua hiljaiseen kiusaamiseen.

Tutkimuskyselyyn vastasi yhteensä 11 esiopetuksen henkilöstöön kuuluvaa työntekijää. Vastaajista oli varhaiskasvatuksen opettajia 4 (36,4 %), lastenhoitajia 6 (54,5 %), ryhmänavustajia 1 (9,1 %). Työkokemusvuodet henkilöstössä jakautuivat seuraavanlaisesti: vastaajista 3 (27,3 %) oli työskennellyt esiopetuksessa alle 2-vuotta. 2–5 vuotta työskennelleitä oli 2 (18,2 %). 6–10 vuotta alalla olleita oli 4 (36,4 %) ja yli 10 vuotta esiopetuksessa työskennelleitä oli 2 (18,2 %)

4.1 Hiljaisen kiusaamisen tuttuus ja koettu yleisyys

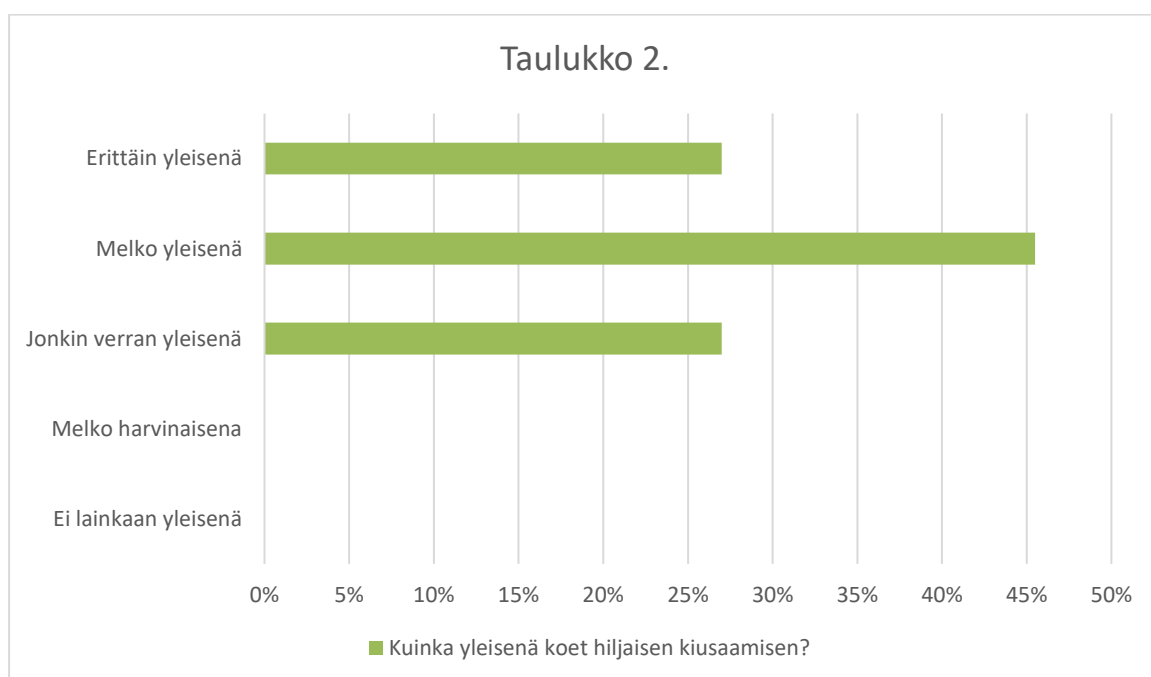
Kyselyn aluksi selvitettiin, kuinka tuttu ilmiö hiljainen kiusaaminen on vastaajille. Vastaajien tuli valita parhaiten omiin kokemuksiin sopiva vaihtoehto monivalintakysymyksestä. Vastausvaihtoehtoina olivat ei lainkaan tuttu, vain vähän tuttu, jonkin verran tuttu, melko tuttu ja erittäin tuttu. Vastaajista 3 (27,3 %) koki hiljaisen kiusaamisen olevan jonkin verran tuttu. Vastaajista 3 (23,7 %) koki ilmiön olevan melko tuttu ja vastaajista 5 (45,2 %) koki sen olevan erittäin tuttu.

Taulukko 1. Kokemus ilmiön tuttuudesta

Tämän jälkeen selvitettiin kuinka yleisenä vastaajat kokevat hiljaisen kiusaamisen esiopetuksessa. Vastausvaihtoehtoina olivat ei lainkaan yleisenä, melko harvinaisena, jonkin verran yleisenä, melko yleisenä ja erittäin yleisenä. Kyselyyn vastanneista 5 (45,5 %) kokee hiljaisen kiusaamisen melko yleisenä, kun taas vastaajista 3 (27,3) kokevat sen jonkin verran yleisenä sekä erittäin yleisenä.

Taulukko 2. Kokemus ilmiön yleisyydestä

4.2 Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetuksessa

Kyselyssä selvitettiin, että kuinka haastavaksi esiopetuksen henkilökunta kokee hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen. Kysymys oli monivalintakysymys, josta tuli valita yksi vastaus. Vastausvaihtoehtoja oli yhteensä kuusi ja ne olivat seuraavanlaiset: erittäin haastavana, melko haastavana, ei erityisen haastavana, melko helppona ja erittäin helppona. Vastaajista 2 (18,2 %) kokee hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen melko helppona, 2 (18,2 %) vastaajaa kokee ei erityisen haastavana ja 7 (63,6 %) kokee hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen melko haastavana.

Hiljaisen kiusaamisen tunnistamisesta haluttiin selvittää, että mihin tekijöihin vastaajat kiinnittävät huomiota heidän tunnistaessaan mahdollista hiljaista kiusaamista. Se oli monivalintakysymys, johon oli mahdollista valita useampi vaihtoehto.

Taulukko 3. Hiljaisen kiusaamisen tunnistamisessa huomioitavat tekijät

Vastaajista 3 (27,3 %) kiinnittää huomiota katseen välttämiseen. Tuijottamiseen kiinnittää huomiota vastaajista 4 (36,4 %). Puhumatta jättämiseen kiinnittää 7 (63,6 %) huomiota. Manipulointi 4 (36,4 %) ja selän kääntäminen 5 (54,5 %). Ilmeilyyn kiinnittää huomiota vastaajista 9 (81,8 %). Merkitsevien silmäysten tai katseiden vaihtamiseen kiinnittää huomiota 9 (81,8 %). Leikin sääntöjen muuttamiseen 8 (72,7 %) ja ulkopuolelle jättämiseen

10 (90,7 %). Vastausten perusteella voidaan päätellä esiopetuksen henkilökunnan kiinnittävän eniten huomiota ulkopuolelle jättämiseen. Useampi vastaajista kiinnittää huomiota myös ilmeilyyn ja merkitsevien silmäysten tai katseiden vaihtamiseen.

Tavoitteena oli selvittää, missä tilanteissa henkilöstö kokee hiljaisen kiusaamisen olevan helpoimmin havaittavissa. Kysymykseen vastattiin viiden vastausvaihtoehdon monivalintakysymykseen ja vastaajia pyydettiin valitsemaan vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten heidän kokemuksiaan. Vastausvaihtoehdot olivat seuraavanlaiset: ohjatuissa ryhmätilanteissa, vapaassa leikissä sisällä, vapaassa leikissä ulkona, siirtymätilanteissa tai en osaa sanoa. Vastaajista 3 (27,3 %) kokee havaitsemisen helpoimmaksi ohjatuissa ryhmätilanteissa. Vastaajista 7 (63,6 %) kokee helpoimmaksi havaita hiljaista kiusaamista vapaassa leikissä sisällä. Vastaajista 5 (45,5 %) kokee havaitsevansa hiljaista kiusaamista helpoiten vapaassa leikissä ulkona. Siirtymätilanteissa helpoimmaksi havainnoinnin kokee 1 (9,1 %) vastaajista. Vastaajista 2 (18,2 %) oli vastannut, ettei osaa sanoa. Enemmistö kokee hiljaisen kiusaamisen havaitsemisen helpoimmaksi vapaassa leikissä sisällä.

4.3 Keinot hiljaisen kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen

Kyselyssä pyydettiin vastaajia avoimen kysymyksen kautta kuvailemaan miten he toimivat tilanteessa, joissa epäilevät tai havaitsevat hiljaista kiusaamista, sekä mitä keinoja he kokevat olevan ehkäisyyn ja puuttumiseen. Kyselyn avointen vastausten perusteella yleisin keino on välitön puuttuminen, tilanteiden käsitteleminen asianosaisten kanssa ja ryhmätasoinen keskustelu. Vastausten perusteella pidettiin tärkeänä, että lapset oppivat tunnistamaan myös hiljaisen kiusaamisen kiusaamiseksi, johon suhtaudutaan nollatoleranssilla.

Vastaaja 1

”Kaveritaitomateriaalissa pyrin kiinnittämään huomiota siihen, että näkyvän kiusaamisen (esim. töniminen, haukkuminen) lisäksi materiaali tuo esille myös hiljaisen kiusaamisen muotoja ja muistuttaa yhtä lailla hiljaisen kiusaamisen olevan väärin. On oleellista, että esiopetusikäinen tunnistaa myös hiljaisen kiusaamisen olevan kiusaamista, jolle on nollatoleranssi.”

Vastaajat kuvasivat keskeiseksi hiljaisen kiusaamisen ehkäisykeinoon kaverisuhteiden säännöllisen harjoittelun sekä sen kertaamisen. Vastauksissa ilmeni, että tilanteisiin

puuttuminen mahdollistuu olemalla läsnä, havainnoimalla ja olemalla kasvattajana erityisesti sensitiivinen, jolloin lapsi kokee turvalliseksi tuoda ilmi sekä keskustella kokemuksistaan.

Vastaja 2

”Lasten kanssa avoin keskustelu siitä, millainen on hyvä ystävä ja miten toista tulisi kohdella, erottaa mikä on hyväksyttyä ja mikä ei. Yritän pitää itseni sellaisena aikuisena, jolle lasten on helppo tulla puhumaan ja kertomaan asioista.

Useissa vastauksissa kävi myös ilmi, että keskeisenä toimintatapana pidettiin huoltajien tiedottamista, jotta lapsen käytöksestä kiusaamistilanteesta ollaan tietoisia myös kotona. Kiusaamiseen puuttuminen koettiin avoimien vastausten perusteella suoraviivaiseksi. Pitkäaikaisvaikutusten sen sijaan koettiin tarvittavan enemmän keinoja ja työkaluja, jotta kiusaamisen jatkuminen voitaisiin ehkäistä. Erityisesti esiin nousi haastavimmat tilanteet havainnoida hiljaista kiusaamista, joita ovat siirtymätilanteet.

Vastaajilla oli mahdollisuus kuvata toisen avoimen kysymyksen avulla omia kokemuksia ja ajatuksiaan hiljaisesta kiusaamisesta esiopetuksessa. Lähes kaikissa vastauksissa korostui aikuisen läsnäolon tärkeys. Muita yhdistäviä tekijöitä olivat myös esikouluikäisten kyky kätkeä kiusaaminen tilanteisiin, jossa aikuisen on lähes mahdotonta kiinnittää siihen huomiota.

Muutamissa vastauksissa kävi ilmi, että tyttöjen keskuudessa hiljaisen kiusaamisen koetaan olevan yleisempää. Tilanteita on vaikea havaita ilman tarkkaa systemaattista seuranta. Vastauksissa painotetaan myös aikuisen läsnäolon tärkeyttä, erityisesti ohjatuissa tilanteissa aktiivinen aikuisen läsnäolo ja osallistuminen mahdollistavat paremman havainnoinnin ja nopean puuttumisen kiusaamistilanteisiin. Aikuinen pystyy ohjatussa leikissä seuraamaan lasten välistä vuorovaikutusta sekä ennaltaehkäisemään mahdollisten ristiriitojen syntyä. Vapaassa leikissä kun taas tilanteet voivat muuttua nopeastikin, jolloin kiusaaminen saattaa jäädä huomaamatta.

Vastaajat korostavat myös lapsen oman kokemuksen ja äänen tärkeyttä. Lapsia tulee rohkaista kertomaan aikuisille, jos he itse kokevat tai havaitsevat hiljaista kiusaamista. Esiopetuksen henkilöstön tulee luoda ryhmään turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri, jossa lapsi uskaltaa ilmaista omia tunteitaan ilman pelkoa mahdollisista seuraamuksista esimerkiksi

kaverille. Vastauksista käy ilmi, kuinka aikuisen tehtävänä on ottaa lasten kertomukset vakavasti ja sensitiivisesti. Lasten kanssa tulee opetella tunnetaitoja, mikä taas tukee koko ryhmän hyvinvointia ja ehkäisee kiusaamista.

Vastaaja 1:

”Usein hiljaiset ja ns. kiltit lapset ja varsinkin tytöt tekevät tätä enemmän. Esikouluikäiset ovat taitavia tekemään tätä usein hyvin huomaamattomasti. Kannustetaan lapsia tulemaan kertomaan aina aikuiselle, jos joku kiusaa niin ettei huomata.”

Vastaaja 2:

”Hiljaisen kiusaamisen havaitseminen on helpompaa ohjatuissa tilanteissa ja silloin niihin on helpompi puuttua. Vapaassa leikissä ja ulkoilussa aikuinen ei aina ole vieressä, jolloin tilanteiden havainnointi ja niihin puuttuminen haastaa. Hiljainen kiusaaminen tuntuu olevan yleisempää tyttöjen keskuudessa.”

Kyselyyn vastanneista useamman mukaan esiopetusikäiset ovat jo todella taitavia hiljaisessa kiusaamisessa, vaikka tyttöjen keskuudessa hiljainen kiusaaminen koetaan yleisemmäksi, myös poikien keskuudessa sitä tapahtuu. Heillä on kyky tarkkailla ympäristöään ja huomata milloin aikuinen ei ole tarkkailemassa tilannetta, jolloin kiusaaminen pääsee tapahtumaan salakavalasti. Vastaajat korostavat myös ennaltaehkäisevän työn merkitystä eli esimerkiksi kaveritaitojen aktiivista harjoittelua. Kun lapset oppivat tunnistamaan omia sekä toisten tunteita pystyvät he ymmärtämään omien tekojensa vaikutuksia. Heillä on täten paremmat kyvyt toimia ryhmässä ja olla myös itse estämässä kiusaamista.

5 Pohdinta

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena kyselytutkimuksena ja sen tavoitteena oli syventää ymmärrystä hiljaisen kiusaamisen ilmenemismuodoista sekä tarkastella ammattilaisten kokemuksia sen ehkäisemisestä ja tunnistamisesta esiopetuksen vertaisryhmässä. Tässä osiossa tarkastellaan tuloksia sekä pohditaan mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

Tutkimusaineiston tuloksista ilmeni, että hiljainen kiusaaminen on esiopetuksen henkilöstölle ilmiönä tuttu ja kyselyyn vastanneiden mukaan sitä ilmenee melko yleisesti. Kuitenkin yli puolet kokivat hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen melko haastavana. Tuloksista kävi ilmi, että lähes kaikki vastaajat kiinnittävät huomiota erityisesti ulkopuolelle jättämiseen. Lisäksi hiljaisen kiusaamisen havainnointi on vastaajien mielestä helpointa vapaassa leikissä sisällä. Avoimissa kysymyksissä vastaajat kuvasivat omia kokemuksiaan ja toimintatapojaan tilanteissa, joissa kokevat havainneensa hiljaista kiusaamista.

Suomessa kiusaamista on tutkittu vähemmän varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kontekstissa (Kirves & Stoor-Grenner, 2010). Aiempien tutkimuksien mukaan pienten lasten keskuudessa kiusaaminen tapahtuu hienovaraisemmin ja vaikeasti havaittavammin kuin koulukiusaaminen. (Haapasalo ym., 2020). Tutkimukseen vastanneista 64 % kokee hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen melko haastavana, jolloin tulokset vastaavat oletuksia ilmiön havainnoinnin haastavuudesta.

Hiljainen kiusaaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä voi ilmetä monin eri tavoin, kuten ulkopuolelle jättämisenä, katsekontaktin välttelyä, nonverbaalisina signaaleina sekä leikin manipuloinnilla (Höistad, 2003). Vastanneista 91 % kiinnittää huomiota ulkopuolelle jättämiseen ja 82 % ilmeilyyn. Tulokset eivät ole prosentuaalisesti yllättäviä, sillä ulkopuolelle jättäminen ja ilmeily on aiemmassa tutkimuksessa, tunnistettu keskeisiksi epäsuoran kiusaamisen käytösmalleiksi (Salmivalli, 1998). Tämä viittaa myös siihen, että ihmiset kiinnittävät eniten huomiota näkyviin eleisiin. Tuloksista ilmeni, että vastaajat kiinnittävät vähiten (36 %) huomiota tuijottamiseen. Tämä viittaa siihen, että tuijottaminen ei herätä esiopetuksen arjessa yhtä paljon huomiota kuin muut käyttäytymisen merkit. Voidaan pohtia, miksi tuijottamiseen kiinnitetään vähiten huomiota. Tuijottamista voidaan pitää niin arkipäiväisenä ilmiönä, ettei sitä välttämättä edes tunnisteta kiusaamisen muodoksi. On haastavaa erottaa tavanomaisesta pidempi katsekontakti ja pahantahtoinen tuijottaminen.

Mikäli tuijottamiseen ei liity muita nonverbaalisia vihjeitä, se voi sulautua osaksi erilaisia vuorovaikutustilanteita ja jäädä helposti huomaamatta esiopetusikäisten lasten toiminnassa. Tämä korostaa lasten välisen ryhmädynamiikan ja vertaisroolien tunnistamisen merkitystä (Haapasalo ym., 2020).

Hiljaista kiusaamista voi havaita ohjatuissa ryhmätilanteissa, siirtymätilanteissa sekä vapaassa leikissä sisällä tai ulkona. Vastanneista 64 % koki hiljaisen kiusaamisen havaitsemisen helpommaksi vapaassa leikissä sisällä. Tämä tukee Perrenin (2000) aiempaa tutkimusta kiusaamisen tunnistamisesta, joka vaatii aikuiselta systemaattista havainnointia ja sensitiivistä vuorovaikutusta. Vapaassa leikissä tällainen havainnointi on helpoin toteuttaa. Vain 9 % koki hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen helpoksi siirtymätilanteissa. Tämä on ymmärrettävää, sillä toiminnasta toiseen siirtyminen on usein intensiivinen tilanne, jolloin havainnointi on haastavaa. Tuloksista voidaan tulkita, että hiljaista kiusaamista on helpoin havainnoida rauhallisessa tiiviimmässä toimintaympäristössä, jossa lapset ovat vuorovaikutuksessa myös aikuisen kanssa. Läsnäolo ja osallistuminen ovat merkittäviä tapoja ennaltaehkäistä kiusaamista (Sainio ym., 2024). Kriittisesti voidaan ajatella, että jos havainnointi edellyttää systemaattista ja johdonmukaista toimintaa, voi aikuisten vaihtuvuus heikentää sen toteutumista. Aikuisten vaihtelevat käsitykset sensitiivisestä vuorovaikutuksesta voivat johtaa epäyhtenäisiin toimintatapoihin ryhmässä. Lisäksi voidaan pohtia, että jääkö joissakin ryhmässä hiljainen kiusaaminen huomaamatta, mikäli toimintaympäristö on levoton eikä havainnointiin ole riittäviä edellytyksiä.

Tutkimuksen ensimmäisestä avoimesta kysymyksestä käy ilmi esiopetuksen henkilöstön toimintatapoja ja keinoja hiljaisen kiusaamiseen ehkäisyyn ja puuttumiseen. Vastauksissa toistuu seuraavanlaiset teemat. Hiljaisen kiusaamisen ennaltaehkäisykeinoja ovat erityisesti lasten vuorovaikutuksen havainnointi ja ryhmädynamiikan tunteminen, mikä tukee myös Haapsalon ym. (2020) aiempaa tutkimustietoa. Aikuinen seuraa leikkejä läheltä tai etäältä ja voi tarvittaessa mennä mukaan leikkiin tukemaan vuorovaikutusta ja ohjaamaan toimintaa oikeaan suuntaan. Jos kiusaamista havaitaan tai epäillään, tilanteeseen puututaan välittömästi ja keskustellaan kaikkien osapuolten kanssa. Lapsilta kysytään heidän näkemyksensä tilanteesta ennen johtopäätösten tekemistä. Tarvittaessa asiasta keskustellaan myös huoltajien kanssa. Lapsia rohkaistaan kertomaan myös kiusaamistilanteista, joita aikuiset eivät huomaa. Vastaukset tukevasta tutkimuksellista viitekehystä, jonka mukaan aikuisen tulee olla lähestyttävä ja turvallinen, jotta lapset uskaltavat kertoa kokemuksistaan (Sainio ym., 2024).

Voidaan päätellä, että tutkimukseen osallistuneilla on perusopetuslain mukaiset toimintatavat ehkäistä ja keinot puuttua hiljaiseen kiusaamiseen (Repo, 2015). Keinojen toteuttaminen voi olla haastavaa arjen resurssien, kuten ajan ja henkilöstön riittävyyden vuoksi. Havainnoivan aikuisen roolia voi rajata myös arjen rakenteelliset tekijät. Päivän aikana ilmenee useita samanaikaisia tilanteita, jotka vaativat reagoitua, jolloin hiljaisen kiusaamisen hienovaraiset tilanteet voivat jäädä vähemmälle huomiolle. Voidaan siis pohtia, että missä määrin henkilöstöllä on mahdollisuuksia olla läsnä kaikissa huomiota vaativissa vuorovaikutustilanteissa.

Tutkimukseen osallistuneiden omien kokemusten mukaan keskeistä kiusaamisen ehkäisyssä on tunne- ja kaveritaitojen harjoittelu sekä itsesäätelyn vahvistaminen. Näitä opetellaan esimerkiksi tarinoiden, keskustelujen ja pienien näytelmien avulla. Ryhmässä kerrataan säännöllisesti läpi, millainen on hyvä ystävä ja miten toisia kohdellaan. Tämä tukee Laaksosen (2020) aiempaa tutkimusta kaveritaitojen harjoittelun tärkeydestä ja sen vaikutuksesta kiusaamisen ennaltaehkäisyyn. Lisäksi vastauksissa korostetaan, että myös hiljainen kiusaaminen on kiusaamista ja siihen suhtaudutaan nollatoleranssilla. Näiden vastausten perusteella voidaan tulkita, että hiljainen kiusaaminen ilmiönä on esiopetuksen henkilöstölle tuttu ja sen ehkäisy tärkeää. Vastanneiden mukaan ennaltaehkäisyssä hyödynnetään myös toiminnan suunnittelua, kuten leikkiparien tai ryhmien muodostamista vaihtelevasti sekä selkeitä sääntöjä siitä, että kaikki otetaan mukaan leikkiin ja jokaista kohdellaan ystävällisesti. Myös Repo (2015) tuo esille pienryhmätoiminnan tukevan hiljaisen kiusaamisen ennaltaehkäisyä. Vaikka puuttuminen koetaan tärkeäksi ja välttämättömäksi, kiusaamisen pitkäaikainen ehkäisy vaatii jatkuvaa työtä, yhteistyötä kodin kanssa sekä riittäviä toimintamalleja myös lasten siirtyessä myöhemmin kouluun.

Hiljainen kiusaaminen on ilmiö, joka tämän tutkimuksen perusteella on esiopetuksen henkilöstölle tuttu, mutta haastava tunnistaa. Lisä- ja täydennyskoulutuksen avulla voisi saada lisää toimintatapoja ja materiaalia hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen tueksi. Tämän tutkimuksen tutkimuksellinen viitekehys perustuu tiedeperustaisiin lähteisiin sekä asiakirjoihin. Tulosten tulkinnassa huomioitiin aineiston rajallisuus, mikä estää niiden yleistettävyyden. Vaikka aineisto kerättiin ja analysoitiin johdonmukaisesti, vastaajamäärä jäi pieneksi ja rajautui yhden satakuntalaisen kaupungin esiopetusyksiköiden henkilöstöön. Tutkimuksen aineisto hankittiin kyselylomakkeen avulla, joka valikoitui sen tavoitavuuden vuoksi sekä aikataulullisista syistä. Syvällisempi ja luotettavampi otanta olisi saatu

haastattelemalla, mutta kyselyn avulla saatiin vastauksia monipuolisesti eri ammattinimikkeellä työskenteleviltä esiopetuksen henkilöstöltä.

Tämä tutkimus auttaa tekemään näkyväksi ilmiön, joka on vaikeasti havaittava. Tutkimus lisää tietoisuutta hiljaisen kiusaamisen tunnistamisesta esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä ja se tuo ilmi kokemuksia sekä konkreettisia tilanteita, joihin on merkittävää kiinnittää huomiota. Jatkotutkimuksia aiheesta voisi tehdä laajentamalla huomattavasti otantaa. Koska tämän tutkimuksen aineisto rajautui yhden Satakunnan kaupungin esiopetuksien henkilöstöihin, jatkotutkimuksessa olisi perusteltua laajentaa tarkastelua useampien kuntien tai koko maakunnan esiopetusyksiköitä. Mielenkiintoista ja merkittävää olisi tarkentaa tutkimusta lasten näkökulmaa hyödyntäen. Heidän antamat kokemukset ja aiheen ymmärrys antaisivat arvokasta tietoa lasten tuntemuksista ja hiljaisen kiusaamisen vaikutuksista. Tämä erityisesti esiopetus- ja varhaiskasvatusikäisten lasten vertaisryhmissä, sillä tutkimustietoa on vähemmän pienten lasten keskuudessa ilmenevästä kiusaamisesta.

Voidaan todeta, että hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä sensitiivistä havainnointia ja tietoista pedagogisesti suunniteltua toimintaa. Tulokset korostavat erityisesti ennaltaehkäisevän työn merkitystä, mutta osoittavat myös, että hiljaisen kiusaamisen hienovaraisuus tekee sen tunnistamisesta haastavaa varhaiskasvatuksen arjessa.

Viittaukset

- Aro, T. L.-L. (2011). *Taaperosta taitavaksi toimijaksi*. Niilo Mäki Instituutti.
- Danelien A. E. van Aalst, G. H. (2022). A Systematic Review on Primary School Teachers Characteristic and Behaviors in Identifying, Preventing, and Reducing Bullying. *International Journal of Bullying Prevention*.
- Doyle, C. C. (2017). From the Cradle to the Grave: The Effect of Adverse Caregiving Environments on Attachment and Relationships Throughout the Lifespan. *Clinical psychology science and practice*.
- Eisenberg, N. V. (2010). Self-Regulation and School Readiness. *Taylor & Francis Online*.
- Haapsalo, T.;Kauppila, E.;Kirkkopelto, K.;Nousiainen, K.;& Repo, L. (2020). *Meidän juttu, kiusaamisen ehkäisy lasten vertaisryhmissä*. Lasten keskus.
- Hamarus, P. (2008). *Koulukiusaaminen, huomaa, puutu, ehkäise*. Helsinki: Kirjapaja.
- Hautakangas, M. U. (2021). Lapsen itsesäätelytaitojen tukeminen Muksuopin keinoin: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kertomuksia. *Journal of Early Childhood Education Research*.
- Housman, D. K. (2017). *The importance of emotional competence and self-regulation from birth: a case for the evidence-based emotional cognitive social early early learning approach*.
- Höistad, G. (2003). *Irti kiusaamisen kierteestä*. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2011). *Temperamentti: Ihmisen yksilöllisyys*. WSOY.
- Kirves, L.;& Stoor-Grenner, M. (2010). *Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa, kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelman laatiminen*. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Kohonen, I. K.-L.-K. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Koivuniemi M, K. S. (2020). *Arjen sosiaemotionaalisen haasteet oppimistilanteissa: 4T-toimintamalli lapsen kehittyvien tunteiden säätelytaitojen tukemiseksi*.
- Koivuniemi, M. K. (2021). Varhaiskasvatukshenkilöstön käsityksiä lasten tunteiden säätelytaitojen kehittämisestä - Käytäntöön integroitu koulutus ammatillisen kehittymisen tukena.
- Laaksonen, V. (2022). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- MLL, M. I. (2025). Lapsen tunteiden säätelyssä auttaminen.
- Montroy, J. J. (2016). The Development of Self-Regulation across Early Childhood. *Dev Psychol*.
- Oakley, L. (2004). *Cognitive Development*.
- Olweus, D. (1992). *Kiusaaminen koulussa*. Helsinki: Otava.
- Opetushallitus. (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2025). *Kiusaaminen ja väkivalta sekä niiden tunnistaminen*. Opetushallitus.
- Perren, S. (2000). *Kindergarten children involved in bullying: social behavior, peer relationships and social status*.

- Puusa, A.; & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.
- Repo, L. (2015). *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sainio, M. H. (2024). What Explains the Perception of Having Shared Practices Among School Staff for Anti-bullying Work. *International Journal of Bullying Prevention*.
- Sainio, T. P. (2020). *Näin tuet lapsen itsesäätelyä, hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Salmivalli, C. (1998). *Koulukiusaaminen ryhmäilmionä*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Salmivalli, C. (2010). *Koulukiusaamiseen puuttuminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Shaw, T. C. (2019). Telling an Adult at School about Bullying: Subsequent Victimization and Internalizing Problems. *Journal Of Child and Family Studies*.
- Tuomi, J. S. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Veijalainen, J. R. (2017). Children's self-regulation skills in a Finnish day care environment. *Journal Of Early Childhood Education Research*.
- Vilkkä, H. (2025). *Tutki ja kehitä*. Santalahti-kustannus.

Liitteet

Liite 1 saatekirje

Hei!

Opiskelemme kolmatta vuotta varhaiskasvatuksen opettajiksi Turun yliopiston Rauman kampuksella. Teemme kandidaatintutkielmaa, jonka aiheena on hiljainen kiusaaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä. Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten esiopetuksen henkilöstö tunnistaa hiljaista kiusaamista arjessa.

Tutkimuksemme ohjaajana toimii yliopistonlehtori Johanna Kortessalo-Ainasoja.

Tutkimus on suunnattu kaupungin esiopetusyksiköiden henkilöstölle, ja aineisto kerätään Webropol-kyselylomakkeella. Kysely sisältää monivalintakysymyksiä sekä muutamia avoimia kysymyksiä, ja siihen vastaaminen vie noin 10–20 minuuttia.

Kyselyssä ei kerätä tunnistettavia henkilötietoja, ja kaikki vastaukset käsitellään anonymisti. Osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja vastaamisen voi keskeyttää milloin tahansa. Huomioithan kuitenkin, että lähetettyä vastausta ei ole mahdollista enää poistaa tai muokata. Tutkimuksen tietosuojalomake: <https://seafile.utu.fi/d/fe18c9d2b96e4d698f43/>

Kiitämme lämpimästi ajastasi ja vastauksestasi jo etukäteen. Toivomme, että ehdit vastata kyselyyn 28.2.2026 mennessä.

Alla olevasta linkistä pääset kyselyyn:

<https://link.webpolsurveys.com/S/37ADD788B723C1C9>

Jos kyselyyn liittyen herää kysymyksiä, otathan meihin yhteyttä alla olevien sähköpostiosoitteiden kautta.

Ystävällisin terveisin,

Henna Pihko

hppihk@utu.fi

Elmiina Mäkilä

elmirm@utu.fi

Liite 2 tietosuojailmoitus

1. Rekisterin nimi	Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä
2. Rekisterinpitäjä	Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, Rauman opettajankoulutuslaitos
3. Yhteyshenkilö	Henna Pihko, 0443750188, hppihk@utu.fi Elmiina Mäkilä, 0400997019, elmirm@utu.fi
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	DPO@utu.fi
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste	<p>Tutkimus on kandidaatintutkielma, johon tutkimusaineisto kerätään Webropol-kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, kuinka henkilökunta tunnistaa hiljaista kiusaamista esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä. Lomakkeen tietoja käytetään tutkimuksen ajan, jonka jälkeen ne hävitetään. Kyselylomake jaetaan esiopetuksen henkilöstön sähköpostiin kaupungin varhaiskasvatusjohtajan kautta. Lomake on avoin linkki, johon pääsee vastaamaan täysin anonymisti.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on</p> <p>☒ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta)</p> <p>☐ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta)</p> <p>☐ muu mikä _____</p>

6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	Tiedostoon talletetaan tutkituista tiedot työnimike, työkokemus esiopetuksessa sekä oma kokemus havaitusta kiusaamistilanteesta.
7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät.	Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.
8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
9. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	Webropol-kyselylomakkeen tutkimusaineistosta tehdään tiedosto, jota säilytetään Turun yliopiston seafile-pilvipalvelussa. Tiedosto hävitetään kahden kuukauden sisällä kandidaatintutkielman valmis-tumisesta.
10. Rekisteröidyn oikeudet	<p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.</p> <p>Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p>
11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Tutkimusaineisto kerätään suoraan kyselyyn osallistuvilta.
12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.

Liite 3 Webropol-kysely

Taustatiedot

1. Työnimikkeesi esiopetuksessa
 - Varhaiskasvatuksen opettaja (ent. lastentarhaopettaja)
 - Varhaiskasvatuksen sosionomi
 - Lastenhoitaja
 - Ryhmäavustaja

2. Työkokemuksesi esiopetuksessa
 - Alle 2 vuotta
 - 2-5 vuotta
 - 6-10 vuotta
 - Yli 10 vuotta

Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetusikäisten lasten vertaisryhmissä

Hiljaisen kiusaamisen määritelmä:

Kiusaaminen jaetaan kolmeen ryhmään, joita ovat psyykkinen, fyysinen ja sanallinen. Näistä yleisin muoto on psyykkinen, jota kutsutaan myös hiljaiseksi kiusaamiseksi. Tällaista voi olla esimerkiksi katseen välttäminen, manipulointi ja ulkopuolelle jättäminen. Hiljainen kiusaaminen on hienovaraista ja tapahtuu usein aikuisten läsnä ollessa ilman selkeitä sääntörikkomuksia tai fyysisiä jälkiä.

Hiljaisen kiusaamisen tuttuus ja koettu yleisyys

3. Kuinka tuttu ilmiö hiljainen kiusaaminen on sinulle?
 - Ei lainkaan tuttu
 - Vain vähän tuttu
 - Jonkin verran tuttu
 - Melko tuttu
 - Erittäin tuttu

4. Kuinka yleisenä koet hiljaisen kiusaamisen esiopetuksessa?
 - Ei lainkaan yleisenä
 - Melko harvinaisena
 - Jonkin verran yleisenä
 - Melko yleisenä

- Erittäin yleisenä

Hiljaisen kiusaamisen tunnistaminen esiopetuksessa

5. Kuinka haastavana koet hiljaisen kiusaamisen tunnistamisen esiopetusikäisten vertaisryhmissä?
 - Erittäin haastavana
 - Melko haastavana
 - Ei erityisen haastavana eikä helppona
 - Melko helppona
 - Erittäin helppona

6. Mihin tekijöihin kiinnität huomiota tunnistatessasi mahdollista hiljaista kiusaamista? (Voit valita useamman vaihtoehdon)
 - Ulkopuolelle jättäminen
 - Leikin sääntöjen muuttaminen
 - Katseen välttäminen
 - Merkitsevien silmäysten vaihtaminen jonkun kanssa
 - Ilmeily
 - Selän kääntäminen
 - Manipulointi
 - Puhumatta jättäminen
 - Tuijottaminen

7. Missä tilanteissa hiljainen kiusaaminen on mielestäsi helpoin havaita?
 - Ohjatuissa ryhmätilanteissa
 - Vapaassa leikissä sisällä
 - Vapaassa leikissä ulkona
 - Siirtymätilanteissa
 - En osaa sanoa

8. Kuvaile toimintatapoja, joita käytät, kun havaitset tai epäilet hiljaista kiusaamista. Millaisia keinoja koet olevan käytettävissä ehkäisyyn ja puuttumiseen.
 - Avoin vastaus

9. Haluatko vielä kertoa kokemuksiasi tai ajatuksiasi hiljaisesta kiusaamisesta esiopetuksessa?
 - Avoin vastaus